

Przewodnik o...

...raszkwowskich Żydach.

Projekt został zrealizowany na podstawie książki
burmistrza naszego miasta p. Jacka Bartczaka.

Synagoga Raszkwowska

Początkowo synagoga raszkwowska mieściła się w budynku należącym do hrabiego Skórzewskiego. W 1868r. budynek zakupiony został przez gminę żydowską, zburzony, a na jego miejscu, z inicjatywy ówczesnego przewodniczącego gminy żydowskiej Hirscha Mullera, zbudowana została nowa synagoga. Dzieci żydowskie początkowo uczył się w szkole katolickiej w Raszkwowie. Później jednak utworzona została szkolna wspólnota ewangelicko-żydowska. Nauczycielem religii żydowskiej był w niej miejscowy kupiec Hermann Strassmann (1833-1911). H.Strassmann pełnił w Raszkwowie także funkcję radnego miejskiego oraz przez 20 lat przewodził miejscowej gminie wyznaniowej. Niektórzy z raszkwowskich Żydów kontynuowali później swą edukację w Królewskim Gimnazjum w Ostrowie Wielkopolskim. Warto wspomnieć, że utworzone w 1839r. kasyno szlacheckie w Raszkwowie mieściło w domu-winiarni miejscowego Żyda Goldringa. Na początku XX w., w 1905r., na ogólną liczbę 1658 mieszkańców Raszkowa, Żydów mieszkało 84, dwa lata później już tylko 45, a w roku 1913 zaledwie 30. Na czele gminy wyznaniowej stał wtedy Maritz Czapski.

W okresie międzywojennym pozostali w Raszkwowie jedynie Otto Mielke prowadzący skład z towarami żelaznymi oraz kolonialnymi, a także Max i Rosa Itzig, trudniący się drobnym handlem. Po zajęcia Raszkowa przez Niemców we wrześniu 1939r., nieliczni już Żydzi wywiezieni zostali przez nazistów w nieznanym kierunku i nigdy już do Raszkowa nie powrócili. Hitlerowcy zniszczyli także cmentarz żydowski w Raszkwowie. Zachował się natomiast do naszych czasów budynek synagogi, który pełni obecnie funkcję domu mieszkalnego. Z gminy żydowskiej w Raszkwowie wywodził się szereg postaci, które odegrały ważną rolę w życiu społecznym w XIX i XX w..

Przedstawiciele społeczności żydowskiej.

Pierwszym przedstawicielem społeczności żydowskiej, którego obecność została potwierdzona źródłowo, był miejscowy lekarz, odnotowany roku 1693. Pod koniec XVIII w. na ogólną liczbę 692 mieszkańców Raszkowa, 13 było Żydami. Na początku XIX w. ich liczba oscylowała wokół kilkudziesięciu, a w połowie XIX w. wzrosła do około 300. W 1858r. do żydowskiej gminy wyznaniowej w Raszkwowie należało 57 rodzin. Do gminy tej zaliczano także rodziny żydowskie z okolicznych wsi. Gmina posiadała już wtedy synagogę w Raszkwowie, a wśród miejscowych Żydów działały następujące stowarzyszenia: Verein zur Unterstutzung hilfloser Knaben (Stowarzyszenie Wspierania Młodzieńców), Kranken Verein (Stowarzyszenie Opieki nad Chorymi) i Frauen Verein (Stowarzyszenie Pań). W roku 1837 gminy żydowskiej był przewodniczącym gminy żydowskiej był S. Goldenring. W 1858 r. natomiast na czele gminy stał Moses Apt, pełniący jednocześnie funkcję kantora i nauczyciela religii mojżeszowej. Znanne są nazwiska rabinów pracujących w Raszkwowie w XIX i na początku XX w. Byli to: Abraham Lowysohn, Moses Aron Bach (1809-1879), Moses Ungar (ur. 1814), Heimann Wolfsohn oraz znany hebraista Menachem Mendel Landau (w latach 1867-1909 w Raszkwowie).

Lazar (Eleazar) Raschkow (1798-1870), lekarz i pisarz działający na terenie Austrii i Węgier. Urodził się w Raszkwowie. Początkowo pobierał nauki domowe od ojca, który był rabinem. Maturę zdał w gimnazjum w Nysie na Śląsku. Studiował medycynę w Budapeszcie i został później chirurgiem w armii austriackiej. Następnie praktykował jako lekarz w miejscowości Mad (hrabstwo Tokaj) na Węgrzech. Był autorem utworów literackich i poematów.

Herman Josefowicz ,prawnik. Urodził się 2 maja 1854 r. w Raszkowie. Ojciec jego był fabrykantem w Ostrowie ,gdzie w roku 1872 uzyskał świadectwo dojrzałości. Pełnił funkcję sekretarza w serbskim Ministerstwie Sprawiedliwości w Belgardzie.

Ponadto z Raszkowa pochodzili : Wilhelm Wolfsohn ,współwłaściciel paryskiego domu bankowego „Wolfsohn & Frank ” , Konrad Trieber , absolwent wrocławskiego Seminarium Rabinicznego, profesor w gimnazjum we Frankfurcie nad Menem, Manneheim Glogowski, lekarz w Görlitz, Isidor Glogowski, sędzi w Giżycku na Mazurach oraz Hermann Zerkowski, radca gospodarczy na Śląsku (w Oleśnicy i w Bytomiu).

Bracia Moritz Kempieński (1835 - 1910) i Berthold Kempieński (1843 - 1910). Starszy z braci Moritz, który urodził się w 1835 roku w Raszkowie, po przeniesieniu do Wrocławia założył tam w roku 1862 firmę "M. Kempieński & Co.", która prowadziła na szeroką skalę handel wyrobami alkoholowymi , głównie winami.

Młodszy z braci Berthold, urodzony również w Raszkowie w roku 1843 roku, dołączył do brata i najpierw został jego pracownikiem, a później współdziałowcem we wrocławskiej firmie.

W roku 1872 Berthold Kempieński z żoną Heleną, z polecenia brata wyjechał do Berlina, by tam otworzyć nowy skład win. W roku 1889 Berthold Kempieński otworzył przy Leipzigerstrasse nowy, największy wtedy w Berlinie dom restauracyjny. Był to czteropiętrowy budynek posiadający liczne sale restauracyjne. Pod koniec XIX wieku, dom ten był w stanie przyjąć nawet kilka tysięcy gości dziennie.

Wilhelm Sklarek (1836-1915), lekarz. Urodził się 22 września 1836 r. w Raszkowie jako syn kupca. Uczęszczał w Gimnazjum w Ostrowie, gdzie w roku 1854 otrzymał świadectwo dojrzałości. W latach 1854-1858 studiował na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu w Berlinie. W dniu 2 października 1858r. uzyskał w Berlinie stopień doktora medycyny i chirurgii na podstawie rozprawy "De respirations frequentia dissectis nervis laryngeis". Pracował jako lekarz w Krossen, Eckenhausen i w Berlinie. Jako lekarz wojskowy odbył kampanie wejennoprzeciw Danii (1864), Austrii (1866) oraz Francji (1870-1871). W roku 1868 założył w Berlinie czasopismo naukowe "Der Naturforscher", a następnie czasopismo "Die naturwissenschaftliche Rundschau", które redagował do roku 1912. W roku 1899 otrzymał tytuł profesora medycyny. Zmarł 9 października 1915r. w Berlinie. Zachował się jego grób na berlińskim cmentarzu żydowskim w dzielnicy Schonhauser Alle.

Jacob Trieber (1853-1927), pierwszy sędzia federalny w USA żydowskiego pochodzenia. Urodził się w roku 1853 w Raszkowie w rodzinie żydowskiego kupca. Do szkoły uczęszczał przez kilka lat w Ostrowie. Już jednak jako trzynastoletni chłopak wyjechał wraz z rodzicami do Ameryki. Początkowo zamieszkali w St. Louis w stanie Missouri, gdzie Jacob Trieber kontynuował naukę. Dwa lata później rodzina Trieberów przeniosła się do miasta Helena w hrabstwie Philips w stanie Arkansas. Jacob pomagał tam przez jakiś czas ojcu w prowadzeniu rodzinnego interesu. W 1873 r. rozpoczął studia prawnicze pod kierunkiem byłego przewodniczącego sądu najwyższego stanu Arkansas, L. Stephensona. Po trzech latach ukończył studia i rozpoczął praktykę w kancelarii adwokackiej.

Hugo Strassmann (1859-1930),prawnik,działacz społeczny.Urodził się w 1859 r. w Raszkowie w rodzinie miejscowego nauczyciela Hermanna Strassmanna.Do gimnazjum uczęszczał w Ostrowie.Maturę zdał w roku 1876.Studiował następnie prawo w Berlinie,uzyskując tytuł doktora nauk prawnych.Pracował jako radca prawny oraz oddawał się działalności społecznej.W Berlinie stał na czele Towarzystwa Poznaniaków-Verein der Posener in Berlin.Utrzymywał także kontakt z rodzinnymi stronami.W roku 1895 przemawiał w Ostrowie jako reprezentant absolwentów,podczas uroczystości 50-lecia miejscowego Królewskiego Gimnazjum.Zmarł w Berlinie.Pochowany na cmentarzu Weissensee.

Arnold Strassmann (1861-1940),lekarz,pisarz,autor wspomnień.Urodził się w 1861r. w Raszkowie w rodzinie miejscowego nauczyciela Hermanna Strassmanna.Do gimnazjum uczęszczał w Ostrowie.Maturę zdał w roku 1879.Studiował następnie medycynę w Berlinie,uzyskując tytuł doktora nauk medycznych.Poświęcił się nie tylko pracy lekarza,ale dał się także poznać jako publicysta i autor

wspomnień. Twórczość jego dotyczyła głównie wspomnień z krainy dzieciństwa i młodości. Pisał więc głównie o Raszkowie, czasami wspominając także lata gimnazjalne spędzone w Ostrowie. Wspomnienia swe publikował najpierw w roku 1930 na łamach wychodzącego w Berlinie czasopisma „Posener Heimatblätter.” Później, w roku 1932, wydał publikację wspomnieniową w formie książkowej. Zawarł w niej ciekawy opis rodzinnego Raszkowa oraz wspominał pobliski Ostrów.